

EVOLUȚII ȘI PERSPECTIVE ÎN
REGLEMENTAREA DAUNELOR MORALE ÎN
CAZUL ASIGURĂRII OBLIGATORII DE
RĂSPUNDERE CIVILĂ AUTO (RCA)

DOI: 10.24193/SUBBiur.65(2020).2.2
Data publicării online: 31.07.2020

Bogdan Ioniță*

Rezumat: Pentru o lungă perioadă de timp, stabilirea cuantumului daunelor morale pentru persoanele prejudiciate ca urmare a unor accidente de circulație a fost lăsată la aprecierea instanțelor. În lipsa unor orientări sau criterii legale sau jurisprudențiale obligatorii practica judiciară a generat imprevizibilitate, cu efecte negative pentru toți cei implicați. Jurisprudența românească a reușit să-și construiască ca repere doar anumite criterii generale de stabilire a cuantumului daunelor morale, nu și niște sume/valori (spre deosebire de practica judiciară din Italia spre exemplu). De asemenea, nicio inițiativă privată nu a reușit să propună vreun instrument de uniformizare a practicii (ca în Germania).

În acest context, Legea 132/2017 propune criterii legale de stabilire a anumitor daune morale. Însă intervenția legiuitorului român este foarte generală (nedetaliată) spre deosebire de alte țări în care s-au reglementat foarte detaliat sumele care se acordă victimelor accidentelor de circulație pentru compensarea prejudiciului nepatrimonial (cum este cazul Spaniei).

Legea 132/2017 se limitează să propună evaluarea durerilor fizice pe bază de puncte traumatice (valoarea unui punct traumatic fiind egală cu dublul salariului de bază minim brut pe țară garantat în plată, de la data producerii accidentului). În plus,

* Doctorand, Școala Doctorală Științe Economice și Gestiunea Afacerilor, Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca; avocat, e-mail: bog_ionita@gmail.com.

ea pare să încerce să limiteze dovedirea traumelor psihice în cazul vătămărilor doar la înscrisuri (ignorând necesitatea/utilitatea dovedirii acestora cu martori) și nu oferă criterii pentru stabilirea daunelor morale în caz de deces. Chiar și așa norma este inaplicabilă pentru că lipsește legislația secundară prin care se stabilește punctajul traumatic.

Cuvinte-cheie: daune morale, accidente de circulație, asigurare de răspundere civilă auto (RCA), Legea 132/2017, victimă, asigurător

DEVELOPMENTS AND PERSPECTIVES IN THE REGULATION OF THE GENERAL DAMAGES COVERED BY THE COMPULSORY CIVIL LIABILITY INSURANCE FOR MOTOR VEHICLES IN ROMANIA

Abstract: For a long time now, the courts have been left to determine the amount of the general damages claimed by the injured persons as a result of traffic accidents. In the absence of mandatory legal or case law guidelines or criteria the case law generated unpredictability with negative effects on all those involved. The Romanian case law has managed to set as benchmarks only certain general criteria for assessing the amount of the compensation for personal injuries, failing to set out fixed amounts/values for the compensation (unlike the Italian case law). In addition, no private initiative has succeeded in proposing a tool to make the practice more consistent (such as in Germany).

In this context, Law 132/2017 proposes legal criteria for determining certain compensations for personal injuries. But the intervention of the Romanian legislator is very general (not detailed) as opposed to other countries having very detailed regulations on the amounts granted to the victims of traffic accidents for compensating personal injuries (such as in Spain).

Law no. 132/2017 only proposes the assessment of the physical pain based on traumatic points (the value of one traumatic point being equal to twice the minimum gross basic salary imposed by law at the time of the accident). Furthermore, it seems to limit the evidence of psychological trauma in case of injuries to documents (ignoring the need/utility of witnesses as evidence) and offers no criteria for the assessment of the compensation for personal injuries in case of death following a traffic accident. Even so the legal provisions are not applicable because the secondary legislation establishing the traumatic score is still missing for the time being.

Keywords: compensations for personal injuries, traffic accidents, motor third party liability insurance, Law 132/2017, victim, insurer

Una dintre materiile cu jurisprudență imprevizibilă este cea a daunelor morale. Imprevizibilitatea se manifestă abundant în cazul accidentelor de circulație unde, frecvent, victimele se adresează instanței pentru a obține despăgubiri mai mari față de sumele acordate de asigurători. Deși treptat jurisprudența și-a conturat câteva repere generale, a continuat să fie relevant contextul specific al fiecărui caz în parte. Această libertate a instanțelor de judecată a condus însă la soluții atât de diverse încât stabilirea daunelor morale în instanță seamănă câteodată cu o loterie. Prin Legea 132/2017¹ (încă nefuncțională în lipsa legislației secundare de aplicare), legiuitorul încearcă să fixeze niște criterii limitate prin care să aducă mai multă stabilitate și previzibilitate în acest domeniu în interesul tuturor celor implicați (victime, asigurători, instanțe).

După un scurt istoric (I), vom prezenta cu titlu general practica actuală a stabilirii daunelor morale de către instanțele din România (II) și soluțiile pe care le-au găsit alte state din Europa, care pot fi avute în vedere ca potențiale modele de valorificat (III). În acest context, vom trece în revistă prevederile relevante din Legea 132/2017 (IV) și vom face observații pe marginea acestora (V), trăgând niște concluzii la final (VI).

¹ Legea nr. 132/2017 privind asigurarea obligatorie de răspundere civilă auto pentru prejudicii produse terților prin accidente de vehicule și tramvaie, publicată în M.of.: 431/12.06.2017, în vigoare din 12 iulie 2017.

I. Scurt istoric recent al reglementării daunelor morale în materia asigurării RCA

Cea mai notabilă reglementare din punctul de vedere al „longevității” din perioada post-comunistă este Legea 136/1995². Totodată, această lege a fost prima reglementare, ulterioară Revoluției din 1989, care a fost dedicată asigurărilor.

Anterior Legii 136/1995, materia asigurărilor fusese reglementată de Decretul 471/1971³. În respectivul decret, asigurarea de răspundere civilă pentru pagubele produse prin accidente de autovehicule era prevăzută ca o asigurare prin efectul legii în care despăgubirile erau plătite de către Administrația Asigurărilor de Stat. Din motive ideologice, respectiva reglementare nu conținea referiri la daune morale⁴.

Revenind la Legea 136/1995, chestiunea daunelor morale în cazul asigurării RCA nu a fost reglementată în cadrul acestei legi ci la nivel de legislație secundară, respectiv prin norme referitoare la asigurarea de

² Legea nr. 136/1995 privind asigurările și reasigurările în România, publicată în M.of.: 303/30.12.1995, abrogată prin art. 40 alin. (1) din OUG: 54/2016 privind asigurarea obligatorie de răspundere civilă auto pentru prejudicii produse terțelor persoane prin accidente de vehicule și de tramvaie, publicată în M.of.: 723/19.09.2016.

³ Decretul nr. 471/1971 cu privire la asigurările de stat, al Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, publicat în B.of.: 161/28.12.1971, abrogat prin art. 70 din Legea 136/1995, publicată în M.of.: 303/30.12.1995.

⁴ D: 471/1971 a fost adoptat într-o perioadă în care în practica judiciară nu era admisă repararea pe cale bănească a daunelor morale. După cum s-a arătat (L. POP, *Drept civil român. Teoria generală a obligațiilor*, ed. Lumina Lex, București, 2000, p. 209), această perioadă a început în anul 1952 când a fost pronunțată Decizia de îndrumare nr. VII a Plenului fostei instanțe supreme privind imposibilitatea de a se acorda despăgubiri pentru prejudicii de ordin moral pe motiv că nu se poate concepe plata unei sume de bani ca echivalent pentru suferința cauzată omului.

răspundere civilă auto emise de Comisia de Supraveghere a Asigurărilor⁵ (înlocuită din anul 2012 de Autoritatea de Supraveghere Financiară⁶).

Cele dintâi norme emise în aplicarea Legii 136/1995 pe care le-am identificat, respectiv Hotărârea de Guvern 1259/1996⁷, fac referire la prejudiciile fără caracter patrimonial în contextul plafoanelor maxime ale despăgubirilor stabilite în cazul vătămării corporale sau decesului. Acest act normativ prevedea că în unul și același accident, indiferent de numărul persoanelor răspunzătoare de producerea pagubelor, asiguratorul acordă despăgubiri, în caz de vătămări corporale sau de deces, inclusiv pentru prejudicii fără caracter patrimonial, până la 15.000.000 lei (vechi) pentru fiecare persoană accidentată, dar nu mai mult de 40.000.000 lei (vechi), indiferent de numărul persoanelor accidentate.

⁵ Denumită în continuare CSA.

⁶ Denumită în continuare ASF. Prin Ordonanța de Urgență a guvernului privind înființarea, organizarea și funcționarea Autorității de Supraveghere Financiară, nr. 93/2012, publicată în M.of.: 874/ 21.12. 2012, în vigoare din 21 decembrie 2012, această instituție s-a înființat prin preluarea și reorganizarea tuturor atribuțiilor și prerogativelor Comisiei Naționale a Valorilor Mobiliare, Comisiei de Supraveghere a Asigurărilor și Comisiei de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private.

⁷ HG: 1259/1996 privind unele măsuri în aplicarea art. 53 din Legea nr. 136/1995 privind asigurările și reasigurările în România, în legătură cu asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru pagube produse terților prin accidente de autovehicule, publicată în M.of.: 306/25.11.1996, abrogată prin art. 14 din HG: 906/1998 referitoare la unele măsuri în legătură cu asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru pagube produse terților prin accidente de autovehicule, publicată în M.of.: 491/21.12.1998.

În Ordinul ministrului finanțelor 2436/1996⁸ precum și în Hotărârea de Guvern 906/1998⁹ se preciza că despăgubirile nu pot fi stabilite pe baza convenției dintre asigurați, persoanele păgubite și asiguratorii, în cazul în care se formulează pretenții având ca obiect daunele morale¹⁰. Din aceste prevederi se poate deduce că daunele morale puteau fi stabilite doar pe cale judecătorească.

Acele normative referitoare la stabilirea despăgubirilor în cazul RCA, din perioada 1999-2001, nu au mai cuprins prevederea referitoare la interdicția stabilirii pe cale amiabilă a daunelor morale¹¹. Singura referire la

⁸ Ordinul ministrului finanțelor privind aprobarea Normelor tehnice cu privire la aplicarea asigurării obligatorii de răspundere civilă pentru pagube produse prin accidente de autovehicule, nr. 2436/1996, publicat în M.of.: 314/28.11.1996, abrogat prin art. 14 din HG: 906/1998 referitoare la unele măsuri în legătură cu asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru pagube produse terților prin accidente de autovehicule, publicată în M.of.: 491/21.12.1998. Art. 4 din acest ordin prevede că începând cu data de 1 ianuarie 1997 își încetează aplicabilitatea Normele tehnice nr. 185109 din 30 ianuarie 1996. Nu am reușit să identificăm conținutul respectivelor norme tehnice din 30 ianuarie 1996.

⁹ HG 906/1998 privind unele măsuri în legătură cu asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru pagube produse terților prin accidente de autovehicule, publicată în M.of.: 491/21.12.1998, abrogată prin art. 15 din HG: 1054/1999 privind unele măsuri în legătură cu asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru pagube produse terților prin accidente de autovehicule, publicată în M.of.: 640/29.12.1999.

¹⁰ Conform art. 6 alin. (5) din ambele reglementări (Ordinul ministrului finanțelor nr. 2436/1996 și Normele tehnice aprobate prin HG: 906/1998).

¹¹ Este vorba despre:

- HG: 1054/1999 privind unele măsuri în legătură cu asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru pagube produse terților prin accidente de autovehicule, publicată în M.of.: 640/29.12.1999, abrogată prin art. 16 din HG: 1194/2000 privind unele măsuri în legătură cu asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru pagube produse terților prin accidente de autovehicule, publicată în M.of.: 628/5.12.2000;

- HG: 1194/2000 privind unele măsuri în legătură cu asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru pagube produse terților prin accidente de autovehicule, publicată în M.of.: 628/5.12.2000, abrogată prin art. 47 alin. (2) lit. k) din Legea nr. 32/2000 privind societățile de asigurare și supraveghere a asiguratorilor, publicată în M.of.: 148/10.04.2000;

despăgubirile pentru prejudiciile fără caracter patrimonial în cadrul acestor reglementări era în prevederile referitoare la plafoanele maxime ale despăgubirilor, plafoane care includeau și daunele morale.

Ordinele Președintelui CSA 9/2002¹² și 3.113/2003¹³ au prevăzut, din nou, interdicția stabilirii pe cale amiabilă a daunelor morale¹⁴.

Începând din anul 2004 și până la abrogarea Legii 136/1995 prin adoptarea OUG 54/2016¹⁵, normele relevante au prevăzut că daunele morale

- Ordinul Președintelui CSA nr. 8/2001 pentru punerea în aplicare a Normelor privind aplicarea legii în domeniul asigurărilor obligatorii de răspundere civilă pentru pagube produse terților prin accidente de autovehicule, publicat în M.of.: 765/30.11.2001, abrogat prin art. 2 din Ordinul Președintelui CSA nr. 9/2002 pentru aprobarea Normelor privind aplicarea legii în domeniul asigurărilor obligatorii de răspundere civilă pentru pagube produse terților prin accidente de autovehicule și autorizarea asigurătorilor care vor practica această asigurare în anul 2003, publicat în M.of.: 882/7.12.2002.

¹² Ordinul Președintelui CSA pentru aprobarea Normelor privind aplicarea legii în domeniul asigurărilor obligatorii de răspundere civilă pentru pagube produse terților prin accidente de autovehicule și autorizarea asigurătorilor care vor practica această asigurare în anul 2003, nr. 9/2002, publicat în M.of.: 882/7.12.2002, abrogat prin art. 2 din Ordinul Președintelui CSA nr. 3.113/2003 pentru aprobarea Normelor privind aplicarea legii în domeniul asigurărilor obligatorii de răspundere civilă pentru pagube produse terților prin accidente de autovehicule și autorizarea asigurătorilor care vor practica această asigurare în anul 2004, publicat în M.of.: 858/3.12.2003.

¹³ Ordinul Președintelui CSA pentru punerea în aplicare a Normelor privind aplicarea legii în domeniul asigurărilor obligatorii de răspundere civilă pentru pagube produse terților prin accidente de autovehicule și autorizarea asigurătorilor care vor practica această asigurare în anul 2004, nr. 3.113/2003, publicat în M. of.: 858/3.12.2003, abrogat prin art. 3 din Ordinul Președintelui CSA nr. 3.108/2004 pentru punerea în aplicare a Normelor privind aplicarea legii în domeniul asigurărilor obligatorii de răspundere civilă pentru pagube produse terților prin accidente de autovehicule și autorizarea asigurătorilor pentru practicarea asigurării obligatorie de răspundere civilă pentru pagube produse terților prin accidente de autovehicule, publicat în M.of.: 1214/17.12.2004.

¹⁴ Conform art. 32 pct. 4 (din ambele acte normative).

¹⁵ OUG: 54/2016 privind asigurarea obligatorie de răspundere civilă auto pentru prejudicii produse terțelor persoane prin accidente de vehicule și de tramvaie, publicată în M.of.: 723/19.09.2016, abrogată prin art. 45 lit. b) din Legea nr. 132/2017 privind asigurarea

în cazul vătămarilor corporale și al decesului se stabilesc „în conformitate cu legislația și jurisprudența din România”.

În contextul unei „longevități” de aproape 20 de ani a Legii 136/1995¹⁶, în perioada 2016-2017 asigurarea de RCA a făcut obiectul unei instabilități legislative fără precedent în ultimii zeci de ani.

Prima reglementare având forța unei legi care este dedicată exclusiv asigurării RCA este OUG: 54/2016¹⁷. Aceasta a fost în vigoare doar aproximativ 10 luni, fiind abrogată la data de 12 iulie 2017 de Legea 132/2017¹⁸.

Legea 132/2017 este în prezent principalul act normativ în materia asigurării RCA. Regulile cuprinse în Legea 132/2017 sunt detaliate în cadrul Normei ASF 20/2017¹⁹.

Ca să completăm tabloul legislației în vigoare aplicabile daunelor morale în materia asigurării RCA, precizăm că normele specifice din Legea 132/2017 se completează cu normele generale din Codul Civil referitoare la daunele morale (art. 253 și art. 1.391 C. civ.), contractul de asigurare (art.

obligatorie de răspundere civilă auto pentru prejudicii produse terților prin accidente de vehicule și tramvaie, publicată în M.of.: 431/12.06.2017.

¹⁶ Este adevărat că au existat numeroase modificări pe durata în care Legea 136/1995 a fost în vigoare, însă în contextul instabilității legislative din România, se poate afirma că această reglementare a „rezistat” o perioadă de timp semnificativă.

¹⁷ L: 136/1995 se referea la toate tipurile de asigurări, nu doar la RCA.

¹⁸ Propunerea legislativă care s-a concretizat în L: 132/2017 a fost inițiată cu aproximativ 4 luni înainte de adoptarea OUG: 54/2016. Cu toate acestea, OUG: 54/2016 a fost adoptată la data de 19 septembrie 2016 (în condițiile în care senatul adoptase deja, la 13 septembrie 2016, propunerea legislativă care urma să devină L: 132/2017 și urma ca asupra acestei propuneri să decidă Camera Deputaților, în calitate de cameră decizională).

¹⁹ Norma ASF nr. 20/2017 privind asigurările auto în România, publicată în M.of.: 624/1.08.2017, în vigoare din 1 august 2017.

2.199-2.213 C. civ) și asigurarea de răspundere civilă (art. 2223-2226 C. civ.)²⁰.

II. Contextul intervenției legiuitorului prin intermediul Legii 132/2017. Aspecte generale referitoare la practica stabilirii daunelor morale pe cale jurisprudențială în cazul accidentelor de circulație

A. Ce înseamnă „jurisprudența”?

După cum se poate remarca din istoricul de mai sus, adoptarea Legii 132/2017 are loc în contextul în care o perioadă destul de lungă de timp daunele morale s-au stabilit „în conformitate cu legislația și jurisprudența din România”. Cum legislația s-a limitat să prevadă doar un plafon maxim al despăgubirilor (vizând atât prejudiciile patrimoniale cât și prejudiciile nepatrimoniale) pentru vătămările corporale și decese produse în cadrul unui și aceluiași accident, indiferent de numărul persoanelor prejudiciate, cuantumul daunelor morale s-a stabilit conform jurisprudenței.

Termenul de „jurisprudență” este unul larg. O anumită restrângere sau individualizare a noțiunii de „jurisprudență” este necesară în contextul în care practic este imposibil pentru o instanță atunci când pronunță o soluție în materia daunelor morale să se raporteze la întreaga jurisprudență existentă la nivel național.

²⁰ Este vorba despre Legea nr. 287/2009 privind Codul Civil, publicată în M.of.: 511/24.07.2009, intrată în vigoare la 01.10.2011.

Înalta Curte de Casație a arătat într-o hotărâre mai recentă că reperul care ar trebui să fie avut în vedere este „cel al **jurisprudenței constante și unitare** (s.n.), iar nu al jurisprudenței care consacră soluții ce rămân cazuri izolate sau particulare, ce se raportează la situații de fapt deosebite²¹”, iar, cu altă ocazie, că „noțiunea de jurisprudență nu se poate rezuma la decizii izolate de speță ci era necesar ca recurenta să probeze că, în **practica judiciară vizând situații comparabile** (s.n.), au fost evidențiate în mod constant criterii pe baza cărora au fost stabilite într-un anumit quantum daune cu caracter moral²².”

Din aceste hotărâri rezultă că pentru a prezenta relevanță în soluționarea cererilor referitoare la daunele morale, hotărârile judecătorești invocate trebuie să se refere la situații comparabile cu cazul concret și să demonstreze o anumită constanță.

Cu toate acestea, din cuprinsul altor hotărâri judecătorești rezultă că nu este obligatorie raportarea la soluțiile exprimate de instanțe în cazuri similare deoarece instanța ar trebui să țină cont de **particularitățile cazului concret**.

De exemplu, Înalta Curte de Casație și Justiție a reținut, într-un caz, că „criteriile avute în vedere prin jurisprudență au caracter orientativ, asupra căroră apreciază judecătorul de la caz la caz, fără ca instanța de judecată să fie

²¹ Dec.civ.: 378/21.02.2019, [la adresa https://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=150707](https://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=150707).

²² Dec.civ.: 854/08.04.2016, <https://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=138845>.

ținută să acorde același cuantum al sumelor de bani, pentru situații de fapt similare²³.”

În contextul în care ar fi mai important ca instanța să țină cont de particularitățile cauzei, se pune întrebarea ce rol mai au soluțiile pronunțate de instanțe în alte cauze (chiar vizând situații comparabile și demonstrând o jurisprudență constantă și unitară), în ultimă instanță ce rost mai are prevederea legală referitoare la stabilirea daunelor morale conform jurisprudenței din România?

Din formularea legală, că daunele morale se stabilesc „în conformitate cu legislația și jurisprudența din România” s-ar putea deduce că se tinde la acordarea statutului de izvor de drept jurisprudenței²⁴. Însă chiar în jurisprudență s-a subliniat că nu este așa.

De exemplu, Înalta Curte de Casație și Justiție a subliniat, în cadrul Deciziei civile nr. 1672/14.11.2017, că „practica judiciară nu reprezintă izvor de drept, iar instanța de judecată este suverană în a-și forma convingerea asupra chestiunilor deduse judecății, despăgubirile morale acordate fiind rezultatul analizei judiciare specifice fiecărui caz în parte, funcție de situația de fapt și de probele administrate. Astfel, împrejurarea că în cauze cu obiect similar s-au acordat despăgubiri cu titlu de daune morale mult inferioare sumei stabilite în cazul reclamantei, nu este de natură să influențeze soluția din prezenta speță²⁵.”

²³ Dec.civ.: 1758/09.11.2017, <https://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5Bo%5D.Key=id&customQuery%5Bo%5D.Value=143937>.

²⁴ Așa cum reamărcă și Tribunalul Arad, în sent.civ.: 193/03.03.2016 (nedefinitivă - conform informațiilor disponibile, <http://www.rolii.ro/hotarari/5886509be49009043b001243>).

²⁵ Dec.civ.: 1672/14.11.2017, <https://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5Bo%5D.Key=id&customQuery%5Bo%5D.Value=143227>.

Prin urmare, ca principiu, jurisprudența nu este izvor de drept iar celelalte hotărâri pronunțate de instanțele judecătorești nu sunt obligatorii pentru cazul concret²⁶.

După cum transpare și din jurisprudența evocată anterior, practica altor instanțe în materia daunelor morale poate fi valorificată doar ca un criteriu orientativ, în condițiile în care „fiecare speță are particularitățile ei, după cum prejudiciul moral încercat de victimă este particular, fără a se putea face analogii cu situația altor persoane²⁷”, iar **rolul cel mai important în cuantificarea daunelor morale îl are judecătorul cauzei**. Această idee a fost judicios reflectată și de Curtea de Apel Iași atunci când a reținut că „evaluarea daunelor morale, chiar atunci când existența lor este evidentă, de regulă nu se face prin folosirea unor criterii obiective ci doar pe baza unor aprecieri subiective în care rolul hotărâtor îl are posibilitatea de orientare a judecătorului în cunoașterea sufletului uman și a reacțiilor sale²⁸.”

Concluzia este că instanța (judecătorul sau judecătorii) care judecă cererea de acordare a daunelor morale va decide în special prin raportare la

²⁶ Prin excepție, hotărârile pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție în soluționarea recursurilor în interesul legii precum și hotărârile prelabile în dezlegarea unor chestiuni de drept au caracter obligatoriu pentru instanțe de la momentul publicării acestora în Monitorul Oficial al României (pentru detalii cu privire la reglementarea recursului în interesul legii și a hotărârii prelabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, a se vedea prevederile art. 514-518, respectiv art. 519-521 din Codul de procedură civilă). În plus, fără a intra în detalii, putem aminti și de deciziile Curții Constituționale, în admiterea excepțiilor de neconstituționalitate sau hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului sau ale Curții de Justiție a Uniunii Europene.

²⁷ CA Oradea, dec.civ.: 258/14.10.2015,

<http://www.rolii.ro/hotarari/589a3727e49009742f00027e>.

²⁸ CA Iași, dec.pen.: 1317/06.12.2012,

<http://www.rolii.ro/hotarari/58964bdae490091810001b9f>. Această idee este reflectată și în

CA Timișoara, dec.civ.: 1029/11.09.2013,

<http://www.rolii.ro/hotarari/5894fdcce490094428000e89>.

împrejurările concrete ale cauzei. În condițiile în care jurisprudența nu este izvor de drept, instanța nu are obligația să o preia necondiționat, putând s-o folosească în mod orientativ „în măsura care este compatibilă cu economia fiecărei cauze concrete deduse judecătii²⁹.”

B. Valorificarea jurisprudenței la stabilirea cuantumului daunelor morale

Ca principiu, instanțele valorifică jurisprudența anterioară mai puțin din punct de vedere al cuantumului (pentru a acorda același quantum sau un quantum similar al daunelor morale³⁰) ci, mai mult, țin cont de criteriile de determinare a daunelor morale (mai ales cele stabilite de Înalta Curte de Casație și Justiție).

În motivarea hotărârilor judecătorești relevante se face referire în mod constant la criteriile de stabilire a daunelor morale menționate în cuprinsul deciziei Curții Supreme de Justiție nr. 89/09.06.2003, respectiv: consecințele negative suferite de cel în cauză în plan fizic și psihic, importanța valorilor

²⁹ ÎCCJ, Dec.civ.: 1041/29.05.2019, <https://www.sci.ro/1093/Detaili-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=155593>.

³⁰ Instanțele valorifică jurisprudența anterioară în privința cuantumului daunelor morale mai ales atunci când victimele aceluiași accident rutier solicită daune morale în procese diferite, nu în cadrul aceluiași proces. În astfel de cazuri sunt aplicate și principiile tratamentului egal și nediscriminării. De exemplu, Tribunalul Timiș a ținut cont în cadrul sent.civ.: 655/03.09.2013, <http://www.rolii.ro/hotarari/58983bc6e4900940190007fd>, când a acordat fiilor majori câte 75.000 euro cu titlu de daune morale ca urmare a decesului tatălui lor, că în procesul penal, mamei lor (soția defunctului), i se acordase aceeași sumă de 75.000 euro cu titlu de daune morale. Astfel, instanța a considerat că „suma de 75.000 euro pentru fiecare reclamant nu este una exagerată și nu duce la îmbogățirea fără justă cauză a acestora având în vedere întregul context al urmărilor produse de accident și, nelipsit de importanță, faptul că prin Decizia penală nr. 1342 din 27 septembrie 2012 a Curții de Apel Timișoara, secția penală, toate părțile civile, rude ale persoanelor ce au decedat în urma accidentului, inclusiv mama lor, și în a căror situație similară se află și reclamantii, au primit câte 75.000 euro daune.”

lezate, măsura în care au fost lezate aceste valori, intensitatea cu care au fost percepute consecințele vătămării, măsura în care i-a fost afectată situația familială, profesională și socială, echitatea³¹.

Pe lângă acestea, au fost identificate, în practica judiciară, și alte criterii generale (cum ar fi culpa victimei, vârsta victimei, nivelul general de trai, contextul social-economic).

Există și criterii specifice cu privire la stabilirea daunelor morale în caz de deces (cum ar fi gradul de rudenie cu victima) sau în caz de vătămări (cum ar fi numărul de zile de îngrijiri medicale necesare pentru însănătoșire).

C. Efectul stabilirii daunelor morale conform jurisprudenței

Valorificarea jurisprudenței doar din perspectiva criteriilor de stabilire a daunelor morale, abordându-se un rol deosebit de important circumstanțelor particulare ale cauzei, nu a fost de natură să asigure o practică

³¹ Constanța reținerii acestor criterii în jurisprudență a fost remarcată și în ÎCCJ, dec.civ.: 257/29.01.2015, <https://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=127575>.

Una dintre abordările cel mai des întâlnită în hotărârile judecătorești în motivarea modului de acordare a daunelor morale este următoarea:

„Principiul ce se degajă din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în materia daunelor morale, pe care instanțele naționale sunt obligate să îl aplice, este acela al statuării în echitate asupra despăgubirii acordate victimei, în raport de circumstanțele particulare ale fiecărui caz în parte. De asemenea, conform aceleiași jurisprudențe, despăgubirile acordate trebuie să păstreze un raport rezonabil de proporționalitate cu dauna suferită, sens în care a fost consacrat principiul proporționalității daunei cu despăgubirea acordată.

Suma de bani acordată cu titlu de daune morale nu trebuie să devină o sursă de îmbogățire pentru victimă, dar nici să aibă numai un caracter pur simbolic, ci ea trebuie să reprezinte doar atât cât este necesar pentru a-i ușura ori compensa, în măsura posibilă, suferințele pe care le-a îndurat sau eventual mai trebuie să le îndure.” (dintre hotărârile judecătorești în care poate fi întâlnit acest citat amintim ÎCCJ, dec.civ.: 925/25.03.2015 <https://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=129975> și ÎCCJ, dec.civ.: 521/07.03.2019, <https://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=153783>).

judiciară unitară și predictibilă. Acest fapt a fost remarcat chiar în cuprinsul unor hotărâri judecătorești. De exemplu, Curtea de Apel București a remarcat că „jurisprudența reprezintă un punct de reper, fără a fi însă esențială atâta timp cât nu este una constantă și generalizată, iar marja de apreciere a instanțelor este largă³².”

În jurisprudență sunt situații în care se înregistrează diferențe mari între sumele acordate de instanțele care soluționează aceeași cauză (între soluțiile instanțelor de fond și soluțiile instanțelor de control judiciar).

De exemplu, Curtea de Apel Ploiești a diminuat daunele morale acordate de instanța de fond³³ la un sfert: de la 100.000 euro la 25.000 euro în favoarea soției pentru decesul soțului, sumă pe care a considerat-o „un quantum decent și îndestulător în a acoperi prejudiciile psihice suferite”. În motivarea acestei soluții, Curtea de Apel Ploiești a reținut că „atât practica Curții de Apel Ploiești cât și a Curții Europene a Drepturilor Omului cum este și cea depusă la dosarul cauzei de către asiguratorul de răspundere civilă, se îndreaptă către o despăgubire onestă și echivalentă în același timp, fără extravagante financiare acordate doar pe considerentul că «asiguratorul are de unde să plătească»³⁴.”

Într-un alt caz, Judecătoria Sectorului 5 București a acordat victimei, în vârstă de 9 ani, care a necesitat pentru vindecare 110-120 zile de îngrijiri

³² CA București, dec.civ.: 440/26.02.2018, așa cum rezultă din ÎCCJ, dec.civ.: 3995/15.11.2018, <https://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5Bo%5D.Key=id&customQuery%5Bo%5D.Value=149726>).

³³ Jud. Sinaia, sen.pen.: 168/07.10.2011, <http://www.rolii.ro/hotarari/58a1acfee49009e03d000off>.

³⁴ CA Ploiești, dec.pen.: 342/13.03.2012, <http://www.rolii.ro/hotarari/5899cc97e49009342400227f>.

medicale, suma de 100.000 euro³⁵. Curtea de Apel București a reanalizat quantumul daunelor și a redus de cinci ori valoarea daunelor morale (acordând doar suma de 20.000 euro³⁶).

Ca alt exemplu, Tribunalul Brașov a acordat victimei care a suferit leziuni necesitând 180 zile de îngrijiri medicale, inclusiv având gradul II de invaliditate, daune morale în quantum de 100.000 euro. În schimb, instanța de apel (Curtea de Apel Brașov) a apreciat că prima instanță a acordat daune morale într-un quantum prea redus, majorând de 4 ori valoarea daunelor acordate de prima instanță (respectiv a acordat suma de 400.000 euro³⁷).

Aceste situații, în care există discrepanțe mari între sumele acordate de instanțele care soluționează aceeași cauză, debusolează și mai mult victimele aflate oricum într-o stare de fragilitate psihică și fizică, prelungind și acutizând conflictele născute în urma evenimentelor rutiere. De asemenea, se creează o impredictibilitate nocivă și pentru asiguratorii.

În acest context, al imprevizibilității practicii judiciare, nu de puține ori chiar instanțele au criticat lipsa unor criterii mai precise de stabilire a daunelor morale. De exemplu, Curtea de Apel București a constatat, în cadrul mai multor hotărâri, că legislația și jurisprudența națională, singurele criterii prevăzute de lege pentru stabilirea daunelor morale, sunt „generale și fără o eficiență concretă cât timp legislația stabilește doar cadrul răspunderii civile

³⁵ Jud. Sect. 5 București, 135/24.01.2014,

<http://www.rolii.ro/hotarari/58a29ac1e490093c200020cf>.

³⁶ CA București, dec.pen.: 1523/05.12.2014 (hotărâre consultată la adresa

<http://www.rolii.ro/hotarari/589ff8aee4900944420008bf>).

³⁷ Ca Brașov, dec.civ.: 438/08.07.2014,

<http://www.rolii.ro/hotarari/58934cdee490093021001c5e>. Soluția instanței de apel a fost confirmată în recurs prin ÎCCJ, dec.civ.: 257/29.01.2015, <https://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=127575>.

delictuale, iar jurisprudența nu este încă stabilizată astfel încât să se poată asigura și garanta repararea echitabilă și unitară a tuturor victimelor ținând cont mai ales de valorile astfel protejate. Totodată, valoarea maximă fixată prin lege nu are relevanță directă, sumele acordate în concret cu titlu de daune morale urmând a fi evaluate în concret în fiecare cauză³⁸.”

D. Tentativa de autoreglementare a pieței

Calificat ca un prim demers de autoreglementare a pieței din România³⁹, în anul 2012, a apărut, sub egida Fondului de Protecție a Victimelor Străzii, studiul intitulat „Ghidul pentru soluționarea daunelor morale: studiu privind practica națională și europeană în materie, sinteză și recomandări pentru soluționarea daunelor morale suferite ca urmare a vătămării sănătății și a integrității corporale ori a decesului persoanelor produse prin accidente de vehicule⁴⁰”.

Acest ghid și-a propus să determine un nivel mediu al prejudiciului moral în urma procesării informațiilor cuprinse în 2.339 de decizii ale Curților

³⁸ De exemplu, CA București, dec.civ.: 666/24.09.2014, <http://www.rolii.ro/hotarari/589fe634e49009483e000cd9> și CA București, dec.civ.: 791/12.05.2016, <http://www.rolii.ro/hotarari/58a04a42e49009483f000755>.

³⁹ Uniunea Națională a Societăților de Asigurare și Reasigurare din România (UNSAR), infograficul *Daunele morale ca urmare a vătămărilor corporale și/sau decesului în accidente de auto*” (p. 2) consultat în format electronic pe pagina de internet a UNSAR la adresa <http://unsar.ro/wp-content/uploads/2013/03/Infografic-daune-morale.pdf> (data ultimei accesări 29.05.2020).

⁴⁰ Sorin GRECEANU, Mihai NECRELESCU, *Ghidul pentru soluționarea daunelor morale: studiu privind practica națională și europeană în materie, sinteză și recomandări pentru soluționarea daunelor morale suferite ca urmare a vătămării sănătății și a integrității corporale ori a decesului persoanelor produse prin accidente de vehicule*, ed. Unsicar, București, 2012 (denumit în continuare „Ghidul”).

de Apel din România pronunțate în 2009 și 2010. Autorii acestui ghid au ajuns la o valoare medie generală de 52.883 de lei în cazul unei persoane îndreptățite la daune morale în caz de deces⁴¹ și la o valoare de 334 de lei pentru fiecare zi de îngrijire medicală necesară vindecării pentru compensarea prejudiciului nepatrimonial suferit în caz de vătămări ca urmare a unui accident de circulație.

În cadrul ghidului s-a precizat că aceste valori reprezintă doar o medie, despăgubirile putând fi individualizate, prin majorare sau diminuare, în funcție de particularitățile fiecărui caz și de probele existente. Totodată, pentru ca soluțiile propuse să poată fi utilizate pe termen lung, s-a propus actualizarea nivelului mediu al despăgubirilor cu indicele câștigului salarial mediu net lunar pe economie stabilit de Institutul Național de Statistică⁴².

În mod frecvent asigurătorii au invocat în fața instanțelor prevederile ghidului ca un argument pentru poziția lor de a li se acorda victimelor sume care să nu depășească (sau măcar să fie apropiate de) valorile prevăzute în cadrul ghidului.

Ca regulă, instanțele nu au utilizat acest ghid ca instrument de stabilire a cuantumului daunelor morale. Orientarea majoritară a instanțelor este în sensul că acesta nu are un caracter obligatoriu la stabilirea cuantumului daunelor morale ci reprezintă doar un instrument cu un rol orientativ și consultativ.

⁴¹ În funcție de relația persoanei prejudiciate cu persoana decedată, în cadrul Ghidului s-au menționat următoarele valori medii ale despăgubirii: 75.097 lei pentru părinte (mama/tata) ca urmare a decesului fiului/fiicei, 52.510 lei pentru decesul soțului/soției, 51.324 lei pentru copilul minor (fiul/fiica), respectiv 36.434 lei pentru copilul major ca urmare a decesului părintelui (mama/tata) și 29.912 lei pentru fratele/sora celui defunct, Ghidul, p. 26).

⁴² Ghidul, p. 30.

De exemplu, Curtea de Apel Alba-Iulia a arătat că ghidul amintit nu poate avea decât cel mult un caracter informativ întrucât rezultatele acestuia nu sunt cuprinse într-un act normativ de care trebuie să se țină seama atunci când instanța are de soluționat o acțiune prin care sunt solicitate despăgubiri izvorâte din contractul de asigurare⁴³.

De asemenea, într-o hotărâre mai recentă, înalta Curte de Casație și Justiție a arătat că „în procesul de cuantificare a daunelor morale, instanțele nu se pot întemeia pe criteriile oferite de Ghidul pentru soluționarea daunelor morale întocmit de Fondul de protecție a victimelor străzii. Acest Ghid, care conține date statistice extrase din hotărâri ale instanțelor judecătorești, a fost elaborat, cu titlu de recomandare, pentru uzul societăților de asigurări, iar aceste date statistice nu pot fi asimilate legislației și jurisprudenței românești. Ghidul nu reprezintă un criteriu legal de evaluare judiciară a prejudiciului moral, ci un instrument de lucru la dispoziția asigurătorilor în procedura administrativă, neavând putere normativă și, deci, caracter obligatoriu pentru instanțe⁴⁴”.

În contextul în care piața nu a reușit să se regleze de la sine (în sensul că jurisprudența nu a reușit să-și stabilească niște repere suficient de determinate sau determinabile astfel încât să ofere o doză rezonabilă de predictibilitate în cuantificarea daunelor morale), intervenția legiuitorului, prin stabilirea unor criterii legale, poate fi o soluție pentru îmbunătățirea actualei practici de cuantificare a daunelor morale. Rămâne de văzut în ce

⁴³ CA Alba Iulia, dec.: 279/10.06.2015,

<http://www.rolii.ro/hotarari/589505e5e490092824001895>.

⁴⁴ Decizia civilă nr. 378/21.02.2019 (hotărâre consultată [la adresa https://www.scj.ro/1093/Detaili-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=150707](https://www.scj.ro/1093/Detaili-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=150707)).

măsură se va reuși acest lucru prin intermediul Legii 132/2017. În continuare, vom atrage atenția asupra unor probleme pe care le ridică această reglementare. Înainte de aceasta vom prezenta pe scurt ce soluții au găsit alte state la problema atât de delicată a cuantificării bănești a prejudiciului nepatrimonial cauzat ca urmare a accidentelor de circulație.

III. Scurtă incursiune în practica altor state

În continuare, vom oferi niște repere generale din câteva mari state europene care au găsit diverse soluții prin care au oferit pieței o mai mare previzibilitate în cuantificarea daunelor morale, ceea ce a condus inclusiv la degrevarea instanțelor prin creșterea numărului cazurilor soluționate pe cale amiabilă. Aceste soluții pot constitui eventuale modele și pentru România.

Până în anii '90, în **Italia**, situația era similară cu cea de astăzi din România (în sensul că modul de stabilire a daunelor morale era la aprecierea instanțelor, fără a exista criterii legale). Însă, de atunci, quantumul prejudiciului nepatrimonial se stabilește în Italia în baza unui sistem tabelar dezvoltat pe bază jurisprudențială. Numeroase instanțe din Italia au elaborat tabele de stabilire a prejudiciilor nepatrimoniale însă, dintre toate tabelele, s-au impus treptat cele ale Tribunalului din Milano, care au ajuns la o largă răspândire (în prezent sunt utilizate de aprox. 70%-80% dintre instanțe⁴⁵).

⁴⁵ Lorenzo VISMARA, *The Court of Milan Tables – Bodily Injury Compensation in Italy*, articol din iulie 2018, p. 4, disponibil pe internet la adresa <https://media.genre.com/documents/cfpc1807-en.pdf> (data ultimei accesări: 02.06.2020).

Prima ediție a tabelelor Tribunalului din Milano datează din anul 1995. Cea mai recentă ediție datează din anul 2018⁴⁶. Tabelul principal⁴⁷ conține valori medii ale daunelor nepatrimoniale pentru vătămarea permanentă a integrității psiho-fizice în funcție de gradul de invaliditate (de la 1%-100%) și de vârsta victimei (de la 1 la 100 de ani). Calculul valorii daunelor se efectuează pe baza unui factor progresiv în funcție de gravitatea dizabilității/invalidității permanente și a unui factor regresiv constând în victima persoanei lezate. Faptul că valoarea daunelor scade o dată cu vârsta este explicată prin aceea că o persoană care suferă o vătămare la o vârstă tânără va trebui să suporte consecințele dizabilității pentru o perioadă mai lungă decât o persoană vătămată la o vârstă mai mare. Calculul acestor valori are la bază hotărârile anterioare ale instanței din Milano.

Sumele medii pentru vătămări „standard” (care se manifestă frecvent) prevăzute în tabel pot fi „personalizate” (ajustate) ținând cont de circumstanțele specifice ale cazului concret printr-o creștere a valorii medii în limita unui anumit procent stabilit în tabel (care variază între 25%-50%).

⁴⁶ Această ediție poate fi consultată online pe site-ul „Observatorului pentru justiție civilă” din Milano (organism informal înființat în anul 1993 pe lângă instanța din Milano și format din magistrați, medici legiști, profesori și avocați, reprezentând deopotrivă companiile de asigurări cât și victimele accidentelor și care se ocupă de elaborarea tabelelor acestei instanțe) la adresa <http://milanoservatorio.it/wp-content/uploads/2018/03/OSSMI-TABELLE-MILANO-EDIZIONE-2018.pdf> (data ultimei accesări: 02.06.2020).

⁴⁷ Dintre celelalte tabele amintim tabelul care se referă la daunele nepatrimoniale în caz de deces, tabelul referitor la daunele nepatrimoniale pentru moartea prematură (când victima, care a suferit o vătămare ca urmare a accidentului rutier, decedează din cauze independente de acele leziuni înainte să fi primit compensația pentru vătămarea inițială) și tabelul care se referă la „daunele terminale” (*danno terminale*) (compensația pentru suferința victimei legată de percepția morții iminente atunci când de la data vătămării până la decesul datorat acelei vătămări există o perioadă semnificativă de timp).

Tabelele Tribunalului din Milano sunt utilizate indiferent de cauza prejudiciilor nepatrimoniale, nu doar în urma accidentelor de circulație. Totuși, aceste tabele nu se aplică în cazul leziunilor minore (vătămare între 1%-9% a integrității corporale a victimei) ca urmare a accidentelor de circulație. În acest caz, compensarea prejudiciului nepatrimonial se realizează în baza unui tabel întocmit în conformitate cu art. 139 din Codul asigurărilor private din Italia și actualizat anual cu rata inflației⁴⁸.

Valorile prejudiciului nepatrimonial prevăzute în acest tabel sunt semnificativ mai scăzute decât cele corespunzătoare din tabelele Tribunalului Milano pentru același gen de leziuni minore (cu vătămări de 1%-9%). De altfel, această situație a determinat sesizarea Curții de Justiție a Uniunii Europene de către o instanță italiană în cauza C-371/12. Instanța de la Luxemburg a decis că sunt permise (deci compatibile cu regulile UE) normele naționale care stabilesc metode de calcul specific în cazul daunelor nepatrimoniale pentru accidente de circulație care sunt mai puțin favorabile victimelor față de cele prevăzute de regulile de drept comun de răspundere civilă⁴⁹.

În **Regatul Unit**, stabilirea cuantumului daunelor morale se realizează tot în baza jurisprudenței însă, spre deosebire de România, judecătorilor din Regatul Unit le este pus la dispoziție un ghid (orientări) care sintetizează practica judiciară anterioară. Judecătorul va alege din acest ghid situația/situațiile cele mai apropiate de cazul supus spre soluționare, ținând cont și de circumstanțele particulare ale cazului concret pe care îl examinează.

⁴⁸ Prin urmare, spre deosebire de leziunile mai grave (cu o dizabilitate mai mare de 9%) provocate ca urmare a unor accidente de circulație, în care daunele nepatrimoniale se stabilesc tabelar, de către jurisprudență, daunele nepatrimoniale pentru leziunile minore se cuantifică în baza unui tabel stabilit prin lege.

⁴⁹ CJUE, Camera a 2-a, C-371/12 (*Petillo*), 23.01.2014, ECLI:EU:C:2014:26.

Aceste orientări sunt intitulate „*Guidelines for the Assessment of General Damages in Personal Injury Cases*” și au fost elaborate de *Judicial College* (instituție judiciară din UK care se ocupă de formarea magistraților). Acest ghid a fost publicat pentru prima dată în anul 1992 și, de atunci, este completat și actualizat periodic prin noi ediții (cea mai recentă datează din anul 2019). Cu fiecare ediție, ghidul este îmbunătățit prin procesarea de noi hotărâri și actualizat cu rata inflației. Ghidul se aplică nu doar în cazul daunelor morale ca urmare a accidentelor de circulație ci și daunelor solicitate din alte motive (spre exemplu malpraxis).

Cu ocazia prefetei la prima ediție a acestui ghid, Lord Donaldson of Lymington remarca, la data de 25.03.1992, că scopul acestuia este ca sumele acordate în cazurile raportate să fie utilizate ca repere și să extragă esențialul din înțelepciunea exprimată în cazurile anterioare. Totodată, se remarca faptul că deși nici măcar două cauze nu sunt total identice, justiția reclamă ca să existe o abordare unitară (*consistency*) în acordarea daunelor morale⁵⁰.

În cadrul ghidului sunt prevăzute sume minime și maxime recomandate cu titlu de daune morale pentru diverse tipuri de vătămări în funcție de gravitate. Întrucât acest ghid nu are valoare de lege, instanțele pot devia de la sumele prevăzute în cadrul acestuia, dacă împrejurările cauzei justifică acest lucru⁵¹.

⁵⁰ JUDICIAL COLLEGE, *Guidelines for the Assessment of General Damages in Personal Injury Case*, ediția a 15-a, Oxford University Press, Oxford, 2019, p. xi.

⁵¹ PERSONAL INJURIES COMMISSION (Irlanda), *Second and Final Report of the Personal Injuries Commission*, raport din iulie 2018, pp. 36-37, <https://dbei.gov.ie/en/Publications/Publication-files/Second-and-Final-Report-of-the-Personal-Injuries-Commission.pdf> (data ultimei accesări: 02.06.2020).

Rudelor persoanei decedate în accident de circulație li se poate acorda o despăgubire denumită „despăgubire de doliu” (*bereavement*). Această despăgubire a fost stabilită printr-o lege din 1976⁵² a fi în quantum fix (în prezent este în quantum de 15.120 lire sterline⁵³.

În **Germania**, la fel ca în România, legislația nu stabilește criteriile de stabilire a daunelor morale și nici limite minime sau maxime ale acestora. Totuși, pentru a asigura previzibilitatea hotărârilor judecătorești și pentru a pune la dispoziția judecătorilor, avocaților și asigurătorilor o bază obiectivă de soluționare a disputelor legate de quantumul daunelor morale, în Germania există mai multe colecții tabelare ale hotărârilor judecătorești denumite „*Schmerzensgeld-Tabelle*”⁵⁴.

Aceste *Schmerzensgeld-Tabelle* sunt elaborate de către autori particulari (nu de către instituții publice), din propria lor inițiativă. În cadrul acestor colecții tabelare sunt prevăzute informații astfel încât să permită cititorului să identifice practica similară/relevantă pentru cazul de soluționat⁵⁵.

⁵² Fatal Accidents Act 1976, <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1976/30/section/1A>.

⁵³ Această valoare este în vigoare de la 1 mai 2020, după 7 ani în care a fost în quantum de 12.980 lire sterline (conform informațiilor din articolul publicat pe internet la adresa <https://www.dacbeachcroft.com/en/gb/articles/2020/march/changes-to-bereavement-damages-awards-from-1-may-2020/>, [data ultimei accesări 01.06.2020]). La suma acordată cu titlu de *bereavement* au dreptul doar soțul/soția (sau partenerul civil) al celui decedat și, în cazul decesului copilului sub 18 ani, părinții acestuia (respectiv doar mama acestuia, dacă copilul era nelegitim). În cazul în care părinții beneficiază de această despăgubire, aceștia vor împărți în mod egal suma de 15.120 lire sterline.

⁵⁴ Marco ROSETTI, *L'indemnisation du prejudice corporel et l'équité: les «racines communes» des réglementations européennes*, articol din 2006, pp. 26-27, disponibil pe site-ul Curții de Casație din Franța la adresa https://www.courdecassation.fr/IMG/File/pdf_2006/05-12-2006_assurance/05-12-06_marco_rossetti.pdf (data ultimei accesări: 02.06.2020).

⁵⁵ M. ROSETTI, op.cit., p. 27; S. GRECEANU, M. NECRELESCU, op.cit., p. 48.

Printre cele mai celebre *Schmerzengeld-Tabelle* este cea elaborată bienal de către *Allgemeiner Deutscher Automobilclub* (ADAC) (Automobil Clubul German), cunoscută și sub denumirea celor trei autori, „*Hacks/Ring/Böhm*”.

Deși aceste tabele nu au caracter obligatoriu, marea majoritate a instanțelor și a altor practicieni consultă aceste *Schmerzengeld-Tabelle*, iar utilizarea lor asigură o practică unitară în materia daunelor morale⁵⁶.

În caz de deces, ca regulă în Germania nu sunt acordate daune morale soțului/soției sau rudelor celui în cauză. Prin excepție, se acordă așa-numitele „daune-șoc” atunci când decesul s-a produs în prezența directă a unei rude supraviețuitoare care a fost afectată de acest eveniment sau când reacția soțului/rudei excedează nivelul „normal” al suferinței în astfel de situații, inducând un sindrom de stres post-traumatic⁵⁷. În cazurile excepționale în care se acordă daune morale pentru soț/rude în caz de deces, aceste daune au rolul mai mult de a compensa suferința deosebită a victimei directe și nu pierderea celui drag (suferința unei victime indirecte/prin ricoșeu⁵⁸).

În **Spania**, din anul 1995 daunele morale se stabilesc în baza unui tabel cu forță obligatorie prevăzut la nivel de lege (cunoscut sub denumirea de *Baremo*). Acest tabel este foarte detaliat și complex. El a fost adoptat de către legiuitorul spaniol ca un remediu pentru așa-numita „loterie a despăgubirilor” care datorită costurilor și incertitudinilor era considerată a pune în pericol

⁵⁶ S. GRECEANU, M. NECRELESCU, op.cit., p. 47.

⁵⁷ L. VISMARA [et al.], *A Comparison of Compensation for Personal Injury Claims in Europe*, articol publicat în ianuarie 2014 și disponibil online la adresa <https://www.genre.com/knowledge/publications/claimsfocus-pc-201309-en.html> (data ultimei accesări: 02.06.2020).

⁵⁸ În acest sens, a se vedea S. GRECEANU, M. NECRELESCU, op.cit., p. 48-49.

solvabilitatea societăților de asigurări. Deși *Baremo* a fost destinat a fi folosit pentru compensarea victimelor accidentelor de circulație, în practică este utilizat ca punct de reper și pentru alte situații care dau naștere la daune morale⁵⁹.

Din 23 septembrie 2015 datează o actualizare și o modificare importantă a *Baremo* în urma căreia acesta conține o secțiune distinctă pentru daunele nepatrimoniale⁶⁰. Până atunci daunele nepatrimoniale erau incluse în aceeași sumă cu despăgubirile pentru prejudiciile patrimoniale.

Practic *Baremo* constă în mai multe tabele cu despăgubiri în caz de deces, de vătămări permanente (sechele) și de vătămări temporare. Pentru fiecare dintre cele trei ipoteze (deces, vătămări permanente sau vătămări temporare), despăgubirile sunt stabilite pentru 3 categorii: prejudiciu nepatrimonial de bază (*perjuicio personal basico*), prejudiciu nepatrimonial specific (*perjuicio personal particular*) și prejudiciu patrimonial (*perjuicio patrimonial*).

Pentru exemplificare, în cazul vătămarilor permanente prejudiciul nepatrimonial de bază este calculat în funcție de vârsta victimei și de un punctaj anatomic-funcțional acordat în funcție de gravitatea vătămării permanente suferite (punctajul maxim fiind 100 în cazul stării vegetative permanente). Prejudiciul nepatrimonial specific include, printre altele, prejudiciul nepatrimonial pentru pierderea calității vieții ca urmare a vătămării, prejudiciul pentru pierderea calității vieții familiei victimelor cu leziuni grave sau pierderea fătului ca urmare a accidentului (doar în cazul

⁵⁹ PERSONAL INJURIES COMMISSION, op.cit., p. 55.

⁶⁰ Legea 35/2015 care conține versiunea actualizată a *Baremo* a fost publicată în *Boletín Oficial del Estado* (echivalentul Monitorului Oficial din România) nr. 228/23.09.2015 și este disponibilă online la adresa <https://boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2015-10197>.

mamei). Prejudiciul patrimonial este defalcat în categoriile pierderea suferită (*dano emergente*) și beneficiul nerealizat (*lucro cesante*).

În contextul în care, spre deosebire de țările arătate mai sus, piața românească nu a găsit instrumente proprii de auto-reglare (cel puțin nu de o manieră suficientă), intervenția legiuitorului poate fi considerată – teoretic – un pas înainte pentru o mai mare previzibilitate în cuantificarea daunelor morale.

În **Franța**, evaluarea prejudiciului nepatrimonial se realizează în baza așa-numitei „Nomenclaturi Dintilhac”, instrument elaborat în anul 2005 de către un grup de lucru condus de către președintele secției a doua civile a Curții de Casație din Franța, Jean-Pierre Dintilhac. Deși nu are forță obligatorie (nefiind prevăzută în vreun act normativ), Nomenclatura Dintilhac s-a impus în practică, fiind aplicată atât de asigurători cât și instanțe.

Valorificând jurisprudența anterioară, în cadrul acestei nomenclaturi sunt identificate și analizate toate tipurile de prejudicii corporale⁶¹ care sunt susceptibile de despăgubire, făcându-se distincție între prejudicii patrimoniale și nepatrimoniale, prejudicii temporare și prejudicii permanente (atât în caz de vătămări cât și de deces).

⁶¹ Prejudiciile corporale constau în atingerile aduse vieții, integrității corporale și sănătății persoanei și pot fi exprimate prin adagiul „*noli me tangere*” (Constantin F. POPESCU, *Determinarea și evaluarea prejudiciilor corporale. Studiu teoretic și de practică judiciară*, ed. Dalami, Caransebeș, 2005, p. 70 și p. 65). Practic, prejudiciile corporale reprezintă atât pierderile pecuniare, cât și pierderile neeconomice rezultate din vătămarea integrității corporale. În cea mai concisă și expresivă definiție pe care am întâlnit-o, prejudiciul corporal reprezintă „un amalgam de prejudicii patrimoniale și morale” (Iulia ALBU, *Repararea prejudiciului cauzat prin vătămări corporale*, ed. Lumina Lex, București, 1997, p. 25).

Nomenclatura Dintilhac face referire la următoarele tipuri de prejudicii nepatrimoniale în caz de vătămări:

(i) prejudicii nepatrimoniale temporare (înainte de consolidare⁶²): deficitul funcțional temporar, suferințele îndurate/*pretium doloris* și prejudiciul estetic temporar;

(ii) prejudicii nepatrimoniale permanente (după consolidare): deficitul funcțional permanent, prejudiciul de agrement⁶³, prejudiciul estetic permanent, prejudiciul sexual, prejudiciul de „împlinire familială” (*préjudice d'établissement*)⁶⁴ și prejudiciile permanente excepționale⁶⁵.

(iii) prejudicii nepatrimoniale evolutive (de la un anumit moment ulterior consolidării): prejudiciile legate de bolile evolutive (*préjudices liés à*

⁶² Consolidarea reprezintă momentul în care se consideră că nu mai sunt necesare îngrijiri medicale în vederea ameliorării stării medicale a victimei (LE BUREAU CENTRAL FRANÇAIS [ET AL.], *Le droit français en matière d'indemnisation des accidents de circulation*, octombrie 2008. p. 27 disponibil la adresa <http://www.victimesindeindemniees-fvi.fr/images/stories/Indemnisation/guidedroitfrancaisoctobre2008.pdf>, data ultimei accesări: 08.06.2020).

⁶³ Imposibilitatea pentru victimă de a practica în mod regulat o activitate specifică sportivă sau de plăcere (Groupe de travail dirigé par Jean-Pierre DINTILHAC, *Rapport du groupe de travail chargé d'élaborer une nomenclature des préjudices corporels*, iulie 2015, p. 39, disponibil la adresa https://solidarites-sante.gouv.fr/IMG/pdf/Rapport_groupe_de_travail_nomenclature_des_prejudices_corporels_de_Jean-Pierre_Dintilhac.pdf (data ultimei accesări: 06.06.2020).

⁶⁴ Pierderea speranței, a șansei sau a oricărei posibilități de realizare a unui proiect de viață familială „normală” datorită gravității handicapului permanent (pierderea șansei de a se căsători, de a forma o familie, de a crește copii, etc) (Groupe de travail dirigé par J.-P. DINTILHAC, op.cit., p. 40).

⁶⁵ Acele prejudicii nepatrimoniale permanente deosebite și care nu se încadrează la vreo altă categorie de prejudiciu nepatrimonial (în cadrul Nomenclurii Dintilhac este dat exemplul unei victime de origine japoneză care a suferit o leziune la coloana vertebrală în Franța care nu îi mai permitea să se încline pentru a saluta iar aceasta reprezintă un mare semn de impolitețe în țara sa de origine) (Groupe de travail dirigé par J.-P. Dintilhac, op.cit., p. 41).

des pathologies évolutives)⁶⁶. În plus, în afara Nomenclurii Dintilhac a fost vehiculat și recunoscut în practica judiciară și un așa-numit „prejudiciu de nepregătire” (*le préjudice d'impréparation*)⁶⁷.

În caz de deces, se recunoaște în favoarea persoanelor apropiate defunctului (victimelor indirecte/prin ricoșeu) prejudiciul de acompaniament (*le préjudice d'accompagnement*)⁶⁸ și prejudiciul de afecțiune⁶⁹. În plus, chiar și pentru ipoteza supraviețuirii victimei directe, Nomenclatura Dintilhac recunoaște în favoarea victimelor indirecte prejudiciul de afecțiune⁷⁰ și prejudiciile nepatrimoniale excepționale⁷¹.

⁶⁶ Este vorba despre bolile incurabile susceptibile de a evolua iar a căror risc de a evolua constituie în sine un tip de prejudiciu distinct susceptibil de a fi despăgubit (Groupe de travail dirigé par J.-P. DINTILHAC, op.cit., p. 41).

⁶⁷ Neîndeplinirea de către medic a obligației de informare a victimei (cu privire la riscurile frecvente sau grave previzibile în mod normal) care au determinat o tulburare victimei și imposibilitatea pentru aceasta de a se pregăti psihologic pentru survenirea riscului și a consecințelor acestuia (Association pour l'étude de la Réparation du Dommage Corporel - AREDOC, *Vade-mecum sur les postes de préjudice de la Nomenclature Dintilhac*, septembrie 2018, p. 42, disponibil la adresa <https://www.aredoc.com/wp-content/uploads/2018/10/VADE-MECUM-2018.pdf>, data ultimei accesări: 06.06.2020; pentru jurisprudența franceză cu privire la acest tip de prejudiciu a se vedea *ibidem*).

⁶⁸ Bulversarea pe care decesul victimei directe o atrage asupra modului de viață a celor apropiați celui decedat, care au un trai comun cu acesta (Groupe de travail dirigé par J.-P. DINTILHAC, op.cit., p. 41).

⁶⁹ Prejudiciul de afecțiune reprezintă durerea morală resimțită ulterior decesului (spre deosebire de tulburarea condițiilor de viață ale celor apropiați pe durata suferinței provocate de vătămări până la deces) (Decizia nr. 10-19.423 din 7.04.2011 a Curții de Casație Franceze apud AREDOC, op.cit., p. 47).

⁷⁰ Prejudiciul suferit de cei apropiați în contextul durerii și suferinței victimei directe care a supraviețuit dar a rămas cu handicap ca urmare a accidentului.

⁷¹ Schimbarea condițiilor de viață ale celor apropiați victimei directe în timpul vieții sale în condiții de handicap după accident (e.g. pierderea de natură sexuală a soțului sau concubinului datorită handicapului suferit de victima directă a accidentului).

În Franța se acordă o atenție deosebită evaluării medicale a prejudiciului corporal. Ca regulă, această evaluare se realizează de către un medic expert (un medic independent având o atestare specifică în compensarea juridică a prejudiciilor corporale⁷²). Expertiza medicală, include, printre altele, toate tipurile de prejudiciu patrimonial și nepatrimonial pentru care victima este îndreptățită la despăgubiri conform Nomenclaturii Dintilhac.

În baza expertizei medicale, se realizează evaluarea bănească a prejudiciului (de către asigurător sau, în cazul în care victima este nemulțumită, de către instanță).

Pentru a se asigura o practică unitară în acordarea despăgubirilor, legea franceză a dispus, încă din anul 1985, publicarea periodică a despăgubirilor acordate pe cale amiabilă sau în baza unei hotărâri judecătorești, sub controlul unui autorități publice⁷³. Prin urmare, în fiecare an aceste informații sunt publicate în așa-numitul „fișier național al despăgubirilor acordate victimelor accidentelor de circulație” (*fichier national des indemnités allouées aux victimes d'accidents de la circulation*”, sau pe scurt „*Fichier des Victimes Indemnisées*” - FVI)⁷⁴.

⁷² LE BUREAU CENTRAL FRANÇAIS [ET AL.], op.cit., p. 27.

⁷³ Art. 26 din Legea din 85-677 din 5 iulie 1985 (acest text legal este disponibil la adresa <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000006068902&dateTexte=20200608>, data ultimei accesări: 08.06.2020).

⁷⁴ Aceste informații, inclusiv anumite statistici anuale, sunt disponibile la adresa <http://www.victimesindeemisees-fvi.fr> (data ultimei consultări: 08.06.2020). FVI este gestionat de către Asociația pentru Gestiunea Informațiilor cu privire la Riscul în Asigurări („*Association pour la Gestion des Informations sur le Risque en Assurance*” - AGIRA), asociație care reunește asigurătorii din Franța, Federația Franceză de Asigurări (*La Fédération Française de l'Assurance*) și Fondul de Garantare a Asigurărilor Obligatorii a daunelor (*Le Fonds de Garantie des Assurances Obligatoires de dommages*) Totuși, conținutul și modul de

În practică, majoritatea cazurilor care privesc vătămări corporale ca urmare a unor accidente de circulație se soluționează pe cale amiabilă, fapt încurajat de legislația franceză. În plus, și asiguratorii s-au organizat la nivel profesional pentru a simplifica și accelera soluționarea pretențiilor de despăgubiri ale victimelor, semnând între ei diverse convenții⁷⁵.

IV. Reglementarea actuală a despăgubirilor pentru repararea prejudiciilor nepatrimoniale (daune morale) în materia asigurării RCA

A. Reguli de stabilire a despăgubirilor pentru repararea prejudiciilor patrimoniale (daune materiale) în cazul vătămării integrității corporale și a sănătății sau al decesului

Norma ASF 20/2017 conține reguli specifice referitoare la stabilirea despăgubirilor în funcție de tipul prejudiciilor produse, respectiv în cazul avarierii sau al distrugerii vehiculelor, în cazul vătămării integrității corporale sau sănătății sau al decesului, în cazul avarierii sau al distrugerii altor bunuri precum și în cazul vătămării sau al pierderii animalelor.

gestionare a FVI a fost criticat în literatura de specialitate, de exemplu pentru că baza de date ar fi incompletă (datorită neglijenței anumitor instanțe în furnizarea informațiilor relevante sau datorită faptului că anumite societăți mari de asigurări nu comunică toate informațiile, mai ales sumele mari acordate cu titlu de despăgubiri; pentru detalii, a se vedea Yvonne LAMBERT-FAIVRE, Laurent LEVENEUR, *Droit des assurances*, Dalloz, Paris, 2011, p. 674).

⁷⁵ Cum ar fi „*La Convention d'indemnisation et de recours corporel automobile (IRCA)*” intrată în vigoare la 1 aprilie 2002. Pentru detalii, a se vedea Y. LAMBERT-FAIVRE, L. LEVENEUR, op.cit., p. 682 și urm.

Sigur, problema daunelor morale se pune aproape exclusiv doar în cazul vătămării integrității corporale sau a sănătății sau al decesului (pentru compensarea prejudiciilor nepatrimoniale). Este mai dificil de identificat situații în care să fie acordate daune morale în cazul avarierii sau distrugerii unor bunuri. Teoretic, ar putea fi acordate daune morale și în cazul pierderii unui animal, însă nu am identificat o practică (judiciară) în acest sens.

Fiind mai facil de cuantificat față de prejudiciile nepatrimoniale, prejudiciile patrimoniale sunt reglementate detaliat (inclusiv în cazul vătămării integrității corporale sau sănătății sau al decesului). De exemplu, Norma 20/2017 prevede la art. 26 lit. b) că la stabilirea despăgubirilor pentru prejudicii patrimoniale în cazul decesului vor fi avute în vedere următoarele sume:

- cheltuieli directe și indirecte prilejuite de înmormântare;
- veniturile nete nerealizate și alte eventuale cheltuieli rezultate în perioada de la data producerii accidentului și până la data decesului (cum ar fi cheltuielile cu asistenți personali dacă prin certificatul medical se recomandă acest lucru, însă nu mai mult decât salariul de bază minim brut pe economie), dacă acestea au fost cauzate de producerea accidentului.

La stabilirea despăgubirilor, în cazul vătămării integrității corporale sau sănătății și al decesului, Norma 20/2017 prevede în mod expres că vor fi avute în vedere și prejudiciile nepatrimoniale⁷⁶.

⁷⁶ ASF, Norma 20/2017, M.of.: 624 din 1/08.2017: Art. 26 lit. a) pct. (vi) și lit. b) pct. (iii).

B. Criteriile legale de stabilire a despăgubirilor pentru repararea prejudiciilor nepatrimoniale (daune morale) în cazul vătămării integrității corporale și a sănătății sau al decesului

Legea 132/2017 se limitează să prevadă câteva criterii de evaluare a despăgubirilor pentru prejudiciile nepatrimoniale în caz de vătămări, dar nu și în caz de deces.

În plus, există o limitare suplimentară potrivit căreia criteriile de evaluare a despăgubirilor pentru prejudiciile nepatrimoniale în caz de vătămări prevăzute de Legea 132/2017 privesc doar durerile fizice, nu și traumele psihice.

Cu privire la traumele psihice ca prejudicii nepatrimoniale, Legea 132/2017 se limitează să prevadă că „persoana prejudiciată poate aduce documente în dovedirea acestora⁷⁷”.

Legea 132/2017 prevede următoarele reguli generale de evaluare a despăgubirilor pentru prejudiciile nepatrimoniale constând în dureri fizice:

„a) despăgubirile cuvenite persoanelor prejudiciate ca urmare a vătămării integrității corporale ori a sănătății persoanelor se stabilesc prin ordin comun emis de Ministerul Sănătății și ASF, în baza punctajului comunicat de Institutul Național de Medicină Legală „Mina Minovici” București;

b) evaluarea despăgubirilor are în vedere un nivel mediu prezumat al suferinței îndurate de persoanele prejudiciate;

c) valoarea unui punct traumatic este egală cu dublul salariului de bază minim brut pe țară garantat în plată de la data producerii accidentului;

⁷⁷ Legea 132/2017, cf. art. 22 alin. (5) lit. e) fraza finală.

d) despăgubirile se pot ajusta în funcție de particularitățile fiecărui caz în parte, pe bază de documente justificative⁷⁸”.

Reglementarea unor astfel de criterii de evaluare a despăgubirilor pentru durerile fizice (ca prejudicii nepatrimoniale) în cadrul Legii 132/2007 nu constituie o noutate legislativă absolută în România fiindcă și în „efemera” OUG 54/2016, actul normativ ce a precedat Legea 132/2017, au fost reglementate astfel de criterii. Mai mult, nu există deosebiri semnificative între modul de reglementare a acestor criterii în Legea 132/2017 față de cum erau reglementate în OUG 54/2016⁷⁹. Mai degrabă s-ar putea vorbi despre o continuitate în promovarea de către legiuitor a criteriilor de evaluare a despăgubirilor pentru prejudiciile nepatrimoniale, ceea ce demonstrează că reglementarea acestora în cadrul OUG 54/2016 nu a fost un simplu „capriciu”.

Legiuitorul a justificat în expunerea de motive a propunerii legislative concretizate în Legea 132/2017 reglementarea unor criterii de evaluare a despăgubirilor pe ideea asigurării unei tratament egal sau asemănător pentru victimele aflate în situații comparabile în urma producerii unor accidente de circulație⁸⁰.

⁷⁸ Potrivit art. 22 alin. (5) lit. a)-d) din Legea 132/2017.

⁷⁹ Totuși, ca și deosebiri, poate fi menționat că în cadrul OUG 54/2016 se prevedea că despăgubirile cuvenite persoanelor prejudiciate, ca urmare a vătămării integrității corporale ori a sănătății persoanelor, se evaluau pe baza punctajului obținut prin însumarea punctelor, comunicat de către INML și prevăzut în reglementările ASF. În schimb, Legea 132/2017 prevede că aceste despăgubiri se stabilesc prin ordin comun emis de Ministerul Sănătății și ASF, în baza punctajului comunicat de INML și prevăzut în reglementările ASF (practic este implicat și Ministerul Sănătății în procedura de reglementare a punctajului traumatic).

⁸⁰ „Inexistența unui cadru normativ care să reglementeze modul și criteriile de evaluare în cuantificarea despăgubirilor morale a condus la discriminări între victimele unor infracțiuni săvârșite cu intenție față de victimele unor accidente de vehicule care în majoritate sunt produse din culpă, între victimele unor accidente de vehicule care au avut urmări mai puțin grave față de victimele unor accidente soldate cu vătămarea/decesul unui număr mare de

În Legea 132/2017 se precizează în mod expres, la art. 22 alin. (4), că „stabilirea despăgubirii se realizează atât pe cale amiabilă, cât și pe cale judecătorească”. Consiliul Legislativ a criticat această prevedere atunci când Legea 132/2017 era în stadiu de propunere legislativă, indicând că este necesară revederea normei deoarece, dacă despăgubirile s-au stabilit pe cale amiabilă, nu se înțelege de ce s-ar recurge și la calea judecătorească. Însă această recomandare nu a fost acceptată, fiind menținută formularea inițială.

Deși nu au fost acceptate observațiile Consiliului Legislativ, este evident că art. 22 alin. (4) din Legea 132/2017 a fost redactat defectuos. În opinia noastră, această prevedere nu se referă la stabilirea despăgubirii în mod simultan, atât pe cale amiabilă cât și pe cale judecătorească, ci cele două căi pot fi utilizate alternativ (mai exact, se va recurge la instanță în caz de

persoane, precum și între victimele unor accidente rutiere care își valorifică pretențiile la asigurători diferiți sau instanțe diferite, după caz, și cărora, în condiții similare, din cauza absenței unor criterii normative obiective, li se acordă despăgubiri semnificativ diferite”. Acest fragment face parte din pct. 2 („Schimbări preconizate”) din secțiunea a 2-a („Motivul emiterii actului normativ”) din expunerea de motive a propunerii legislative (înregistrate la Senat sub nr. L499/2016 și disponibilă pe site-ul Senatului la adresa https://senat.ro/legis/lista.aspx?nr_cls=L499&an_cls=2016).

În expunerea de motive s-a invocat și experiența altor state membre ale Uniunii Europene care au reglementat măsuri sau criterii obiective de evaluare a despăgubirilor morale și s-a evidențiat că soluția de reglementare cel mai des folosită în aceste state este cea pe bază de sistem tabelar, care și-a dovedit viabilitatea în timp (legiuitorul a făcut doar o precizare generală, fără exemple concrete).

De asemenea, s-a arătat că „jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene apreciază că pot fi obținute avantaje prin alegerea de a introduce criterii legale obligatorii pentru instanțele naționale, în pofida faptului că astfel se limitează în mod inevitabil puterea de apreciere a instanțelor, influențând prin aceasta capacitatea lor de a stabili quantumul despăgubirii pe care îl consideră corect în circumstanțele fiecărei cauze” (Punctul 4 „Hotărâri ale Curții de Justiție a Uniunii Europene” din cadrul secțiunii a 4-a „Efectele proiectului de act normativ asupra legislației în vigoare” din cadrul expunerii de motive). Și aici, legiuitorul s-a limitat la o referire generală la această jurisprudență, fără a indica în mod concret hotărârea/hotărârile instanței de la Luxemburg în care s-a exprimat această opinie.

nemulțumire față de propunerea asigurătorului). Oricum, această prevedere reprezintă un truism fiindcă și în lipsa acestei precizări, este subînțeles că în lipsa unei înțelegeri, partea nemulțumită se poate adresa instanței, deoarece are garantat accesul liber la justiție (în baza art. 21 din Constituția României).

În ceea ce privește stabilirea despăgubirii pe cale judecătorească, Legea 132/2017 se limitează să precizeze că aceasta se realizează pe baza probelor cu caracter medical, medico-legal, psihologic și statistic⁸¹.

În varianta inițială a propunerii legislative se prevedea că stabilirea despăgubirii pe cale judecătorească se realizează și în concordanță cu jurisprudența din România (pe lângă probele cu caracter medical, medico-legal, psihologic și statistic)⁸². Această referire la jurisprudență amintea de tradiționala formulă de stabilire a daunelor morale „în conformitate cu legislația și jurisprudența din România” (despre care am menționat anterior).

Însă, în cadrul procedurii legislative, în avizul nr. 658 din 6 iulie 2017, Consiliul Legislativ a recomandat eliminarea referirii la jurisprudență în reglementarea stabilirii despăgubirii pe cale judecătorească deoarece în România jurisprudența instanțelor de judecată nu este izvor de drept, cu două excepții: dacă decizia este emisă de Înalta Curte de Casație și Justiție în recursul în interesul legii sau dacă decizia este emisă de Curtea Constituțională și este în sensul admiterii unei excepții de neconstituționalitate. Această propunere a fost acceptată, iar din textul referitor la stabilirea despăgubirii pe cale judecătorească a fost eliminată cerința ca stabilirea despăgubirii să se facă și „în concordanță cu jurisprudența din România”.

⁸¹ Această precizare nu se găsea și în cuprinsul OUG 54/2016.

⁸² Alin. (6) al art. 19 din propunerea legislativă concretizată în Legea 132/2017.

Legea 132/2017 prevede și anumite plafoane care trebuie avute în vedere inclusiv în cazul stabilirii despăgubirilor pentru prejudicii nepatrimoniale (daune morale). Astfel, asiguratorii RCA au obligația de a stabili limite de despăgubire, care nu pot fi mai mici decât limitele de despăgubire prevăzute la art. 6 alin. (4) lit. b) din Legea 132/2017. Pentru vătămări corporale și decese, inclusiv pentru prejudicii fără caracter patrimonial produse în unul și același accident, indiferent de numărul persoanelor prejudiciate, limita de despăgubire este de 6.070.000 euro.

V. Observații cu privire la reglementarea actuală a despăgubirilor pentru repararea prejudiciilor nepatrimoniale (daune morale) în cazul asigurării RCA

A. Domeniul de aplicare a Legii 132/2017 în privința stabilirii daunelor morale

Din cuprinsul Legii 132/2017 rezultă că legiuitorul a avut **doar o intervenție parțială în reglementarea daunelor morale**. Au fost stabilite doar anumite reguli privind stabilirea despăgubirilor pentru durerile fizice suferite în caz de vătămare.

În ceea ce privește compensarea traumelor psihice în caz de vătămări, Legea 132/2017 se limitează să menționeze că „persoana prejudiciată poate aduce documente în dovedirea acestora⁸³”. Modul neimperativ de formulare a textului („persoana prejudiciată **poate aduce** (s.n.) documente în dovedirea acestora”) susține interpretarea că este permisă și audierea

⁸³ Art. 22 alin. (5) lit. e) teza a II-a din Legea 132/2017.

martorilor în dovedirea traumelor psihice. Apreciem că această interpretare ține cont de dificultatea demonstrării acestui tip de prejudiciu și ar fi mai adecvată și din perspectiva respectării principiului reparării integrale a prejudiciului.

Fără a pune la îndoială relevanța probatorie deosebită a rapoartelor de evaluare psihologică în demonstrarea traumelor psihice, în multe situații mărturia unor persoane care au trecut alături de victimă prin momentele dificile de după accident poate să ofere instanței informații valoroase pentru înțelegerea impactului accidentului asupra psihicului victimei.

Legea 132/2017 nu prevede însă niciun fel de reguli cu privire la stabilirea daunelor morale în caz de deces⁸⁴.

B. Reguli de compensare a durerilor fizice. Punctul traumatic

Durerile fizice sunt evaluate pe bază de puncte traumatice. Legea nu prevede cum se calculează acest punctaj dar din cuprinsul acesteia rezultă că despăgubirile se stabilesc prin ordin comun emis de Ministerul Sănătății și ASF, în baza punctajului comunicat de INML. Acest sistem nu este încă aplicabil în condițiile în care, până la acest moment, nu a fost adoptată respectiva reglementare.

Unitatea de măsură pentru stabilirea despăgubirilor este punctul traumatic, a cărui valoare este stabilită la dublul salariului minim brut pe țară garantat în plată la data producerii accidentului. Sub rezerva observațiilor de mai jos, având în vedere că în prezent (începând cu 1 ianuarie 2020) salariul

⁸⁴ Cu excepția prevederii referitoare la probațiune prevăzută la art. 22 alin. (6) [„Stabilirea despăgubirii pe cale judecătorească se realizează pe baza probelor cu caracter medical, medico-legal, psihologic și statistic”]. Se poate susține că această prevedere este una generală, care se aplică atât în caz de vătămări cât și de deces.

minim brut este în cuantum de 2.230 de lei⁸⁵, valoarea punctului traumatic ar fi de 4.460 de lei.

Trebuie menționat că de la 1 ianuarie 2019 este reglementat un salariu minim brut diferențiat, în funcție de necesitatea sau nu a absolvirii unor studii superioare pentru ocuparea unui loc de muncă. În prezent, potrivit HG 935/2019, salariul de bază minim brut pe țară garantat în plată pentru personalul încadrat pe funcții pentru care este obligatorie absolvirea de studii superioare, cu vechime în muncă de cel puțin un an în domeniul studiilor superioare, este de 2.350 de lei lunar. Pentru celelalte locuri de muncă, salariul de bază minim brut pe țară garantat în plată este de 2.230 de lei. Prin urmare, în funcție de cuantumul salariului minim brut luat în considerare, valoarea punctului traumatic ar fi, după caz, 4.460 lei sau 4.700 lei.

În contextul în care legea reglementează salariul minim brut diferențiat în funcție de nivelul de studii absolvite, se pune problema dacă la stabilirea cuantumului daunelor morale se va ține cont sau nu de salariul minim brut diferențiat.

În opinia noastră, nu ar trebui să se țină cont de salariul minim brut diferențiat la calcularea punctului traumatic. O eventuală aplicare a salariului minim diferențiat în funcție de absolvirea sau nu a unor studii superioare ar fi o sursă de tratament inegal nejustificat între victimele accidentelor de circulație și ar implica reale dificultăți în practică.

Eventuala utilizare a salariului minim diferențiat în funcție de nivelul de studii la calcularea punctului traumatic ar crea dificultăți și cu privire la

⁸⁵ Conform Hotărârii de Guvern pentru stabilirea salariului de bază minim brut pe țară garantat în plată nr. 935/2019, publicată în M.of.: 1010/16.12.2019, în vigoare de la 1 ianuarie 2020.

stabilirea cuantumului daunelor morale în cazul persoanelor care nu au calitatea de angajați (ex. minori).

În opinia noastră, ar trebui utilizată la calcularea punctului traumatic valoarea salariului minim brut de 2.230 lei (prevăzută în general pentru salariații fără studii superioare) întrucât este stabilită de lege cu titlu de principiu sau regulă.

Pentru stabilirea despăgubirii pe bază de punctaj, Legea 132/2017 are în vedere un nivel prezumat al suferinței îndurate de persoanele prejudiciate. Prezumarea unui anumit nivel al suferinței înseamnă o uniformizare care, de cele mai multe ori, se poate dovedi nejustificată și nereală, întrucât fiecare persoană percepe în mod diferit suferința prin care trece în funcție de factori foarte diverși, cum ar fi, sensibilitatea, starea de sănătate, vârsta, etc.

Conștient de acest neajuns al prezumării suferinței, legiuitorul a prevăzut la art. 22 alin. (5) lit. d) din Legea 132/2017 că despăgubirile se pot ajusta în funcție de particularitățile fiecărui caz în parte, pe bază de documente justificative. Apreciem că ar trebui admise și alte probe permise de lege, în afara înscrisurilor, în vederea stabilirii cât mai exacte a consecințelor accidentului asupra victimelor și a individualizării (de exemplu, audierea de martori).

Sarcina probei va reveni celui care propune ajustarea cuantumului despăgubirii: victima are interesul să propună majorarea cuantumului despăgubirii iar asiguratorul are interesul să propună diminuarea cuantumului acesteia.

C. Probațiunea și alte aspecte referitoare la stabilirea daunelor morale pe cale judecătorească

Din faptul că Legea 132/2017 prevede, la art. 22 alin. (5), că stabilirea despăgubirii pe cale amiabilă se realizează pe baza anumitor criterii generale de evaluare (prezentate mai sus), iar la art. 22 alin. (6) că stabilirea despăgubirii pe cale judecătorească se realizează pe baza probelor cu caracter medical, medico-legal, psihologic și statistic, s-ar putea susține că instanțele nu ar trebui să țină seama la stabilirea despăgubirii de criteriile generale de evaluare prevăzute la art. 22 alin. (5) la momentul la care vor deveni aplicabile.

Această concluzie ar însemna ca stabilirea despăgubirilor pe cale amiabilă să se facă după anumite reguli (i.e. criteriile generale de evaluare prevăzute în Legea 132/2017) iar pe cale judecătorească după alte reguli (care nu includ criteriile generale de evaluare). Aceasta ar implica riscul ca părțile să se adreseze instanței doar pentru simplul considerent că este mai convenabil pentru acestea să soluționeze litigiul pe cale judiciară decât pe cale amiabilă (instanța nefiind constrânsă de plafoanele referitoare la suferința fizică reprezentate de punctele traumatice).

Astfel, s-ar ajunge la o deturnare de procedură și la „deraierea” de la scopul avut în vedere de către legiuitor când a edictat normele de procedură care să governeze eventualul litigiu dintre părți. De asemenea, ar fi încălcat principiul de interpretare a normelor legale *actus interpretandus est potius ut valeat quam ut pereat* (legea trebuie interpretată în sensul producerii efectelor ei și nu în sensul neaplicării ei).

În ciuda formulării din Legea 132/2017, apreciem că interpretarea corectă ar fi că și instanțele ar trebui să utilizeze criteriile generale de evaluare

prevăzute la art. 22 alin. (5) din această reglementare la momentul la care aceste criterii vor deveni aplicabile prin adoptarea ordinului comun emis de Ministerul Sănătății și ASF.

Precizarea de la art. 22 alin. (6) din Legea 132/2017 în sensul că stabilirea despăgubirii pe cale judecătorească se realizează pe baza probelor cu caracter medical, medico-legal, psihologic și statistic reprezintă doar o enumerare a categoriilor de probe, clasificate în funcție de ramura de activitate, categorii de probe care puteau fi utilizate și până acum în fața instanței. Totuși, în această enumerare nu pare să se încadreze proba cu martori. După cum am arătat mai sus cu privire la compensarea durerilor fizice și a traumelor psihice, credem că ar trebui să se admită și audierea martorilor pentru ca instanța să-și poată forma o imagine cât mai completă a impactului accidentului asupra existenței victimei.

Nu este clar cum ar urma să fie valorificate în fața instanței probele cu caracter statistic. Se poate susține că probele statistice vizează cuantumul daunelor morale acordate în trecut de către instanțe și eventual de către asigurători. Dacă un anumit istoric cu privire la daunele plătite de asigurători ar putea fi teoretic pus la dispoziție de către aceștia în funcție de bazele de date pe care și le-au constituit în timp, experiența demonstrează că este destul de dificilă valorificarea jurisprudenței relevante.

Până la intervenția legiuitorului care să ofere niște precizări suplimentare cu privire la stabilirea despăgubirilor în baza probelor cu caracter statistic, probabil părțile litigiului vor prezenta fiecare probe favorabile punctului de vedere pe care îl susține, rămânând la aprecierea instanței stabilirea cuantumului concret al despăgubirii, ținând cont de toate probele administrate și de împrejurările cauzei (ceea ce se întâmplă și în prezent în litigiile soluționate în instanță).

Rămâne de văzut dacă, pe viitor, instanțele vor lua în considerare sau nu jurisprudența anterioară cu privire la stabilirea daunelor morale (în contextul eliminării din legislație a prevederii că daunele morale vor fi stabilite în concordanță cu jurisprudența din România).

Deocamdată, trebuie să avem în vedere că noile reguli din Legea 132/2017 nu sunt încă funcționale deoarece lipsește legislația secundară de stabilire a punctajului traumatic. De aceea, se poate susține că până la momentul la care va deveni operabil punctul traumatic, nu vor apărea modificări majore în actuala practică judiciară.

Practica judiciară în baza Legii 132/2017 disponibilă până în prezent confirmă ideea că, deocamdată, instanțele păstrează direcția practicii judiciare anterioare.

De exemplu, Judecătoria Timișoara a reținut în cadrul Sentinței civile nr. 5540/19.04.2019⁸⁶ că „deși cuantificarea prejudiciului moral nu este supusă unor criterii legale de determinare, daunele morale se stabilesc prin apreciere, ca urmare a aplicării criteriilor referitoare la consecințele negative suferite de cei în cauză, în plan fizic, psihic și afectiv, importanța valorilor lezate, măsura în care acestea au fost lezate, intensitatea cu care au fost percepute consecințele vătămării, etc.”. Prin urmare, această instanță a constatat (sub imperiul Legii 132/2017) că nu există criterii legale de determinare a daunelor morale și a enumerat criterii de stabilire a daunelor morale cristalizate în practica judiciară anterioară.

Se poate susține că și după ce regulile de calcul bazate pe punctele traumatice vor deveni funcționale, instanțele vor putea să se raporteze la

⁸⁶ Jud. Timișoara, sent.civ.: 5540/19.04.2019, nedefinitivă conform informațiilor disponibile, <http://www.rolii.ro/hotarari/5cd23753e49009f01d000058>.

jurisprudența anterioară pentru efectuarea ajustărilor permise de lege. În plus, instanțele vor putea să se raporteze la jurisprudența anterioară pentru acele aspecte neacoperite de Legea 132/2017 (ex. cuantificarea daunelor morale în caz de deces).

D. Implicații ale cuantificării daunelor morale conform Legii 132/2017 asupra părților raportului de asigurare RCA

1. Poziția asigurătorului

Asigurătorul pare partea cea mai avantajată de sistemul de reglementare a daunelor morale prevăzut de Legea 132/2017 deoarece acesta este mai predictibil, permițând o anumită estimare a costurilor pe care trebuie să le suporte. Stabilirea despăgubirilor pe bază de puncte traumatiche implică o anumită plafonare a cuantumului despăgubirilor, ceea ce implică o anumită reducere a costurilor pentru asigurători.

Această predictibilitate poate fi transpusă în modul de organizare a afacerilor asigurătorilor, cu rezultate în eficiența economică a acestora.

Totuși, această predictibilitate este limitată întrucât despăgubirile pe bază de puncte traumatiche acoperă doar suferințele fizice, nu și traumele psihice și nici cazurile de deces. De asemenea, dacă legea s-ar interpreta în sensul că instanțele nu ar trebui să aplice sistemul de puncte traumatiche la stabilirea despăgubirilor, aceasta ar afecta situația asigurătorilor deoarece ar persista incertitudinile referitoare la cuantumul daunelor morale stabilite de către instanțe (în condițiile în care daunele morale cu cel mai ridicat cuantum au fost stabilite în instanță).

2. Poziția persoanei prejudiciate

În principiu, prin utilizarea punctelor traumatice, se ajunge la stabilirea unor plafoane cu privire la cuantumul daunelor morale. Aceasta înseamnă, cel puțin teoretic, obținerea unor despăgubiri într-un cuantum mai redus comparativ cu reglementarea anterioară Legii 132/2017 (și OUG 54/2016).

În plus, nu este clar cum ar trebui demonstrat un alt nivel al suferinței față de nivelul mediu prezumat legal în vederea majorării cuantumului despăgubirii, mai ales că este dificil de identificat care este acel nivel mediu.

Și persoanele prejudiciate rămân expuse unei practici judiciare neunitare și imprevizibile cu privire la componenta de despăgubiri constând în traumele psihice dar și la daunele morale în caz de deces.

În ciuda acestor dezavantaje pentru persoana prejudiciată, noul sistem poate părea mai echitabil deoarece în cazuri similare sau asemănătoare ar urma să fie stabilite despăgubiri în același cuantum sau într-un cuantum asemănător (cel puțin în ceea ce privește componenta suferinței fizice).

Implicarea INML în stabilirea punctajului pentru acordarea despăgubirilor reprezintă o garanție atât pentru persoana prejudiciată cât și pentru celelalte părți ale raportului de asigurare RCA că s-ar asigura o evaluare obiectivă, de către specialiști, a suferințelor pricinuite de accidente de circulație.

De asemenea, corelarea punctului traumatic cu salariul de bază minim brut înseamnă conectarea cuantumului despăgubirilor la evoluția veniturilor din România.

Este posibil ca dosarele de daună să fie soluționate mai rapid și după un sistem de calcul mai transparent și predictibil pe cale amiabilă pe baza criteriilor de evaluare prevăzute în Legea 132/2017.

3. Poziția asiguratului

Sistemul mai predictibil de evaluare a cuantumului daunelor morale prevăzut în Legea 132/2017 ar putea să se reflecte și într-o scădere a costurilor cu asigurarea RCA pentru asigurați. Însă scăderea valorii polițelor de asigurare RCA nu poate fi o certitudine întrucât aici intră în discuție și alți factori, ținând de politica de prețuri a asiguratorilor. Oricum, s-ar putea aprecia că Legea 132/2017 ar trebui să fie utilă pentru asigurat, cel puțin din perspectiva unei potențiale reduceri a costurilor asigurării RCA.

E. Ce ar fi fost dacă? Despre o alternativă legală vehiculată în spațiul public dar care nu a fost asumată de legiuitor

Pe „masa” legiuitorului au existat și alte opțiuni atunci când acesta a decis adoptarea soluției legislative cuprinse în cadrul Legii 132/2017.

O astfel de opțiune a fost o inițiativă legislativă referitoare la RCA (nedevenită lege) care a fost mediatizată prin publicarea pe site-urile ASF⁸⁷ și Ministerului Finanțelor Publice (MFP)⁸⁸ aproximativ în aceeași perioadă în

⁸⁷ <http://asfromania.ro/informatii-publice/informatii-publice-2/5118-proiect-lege-rca> (data ultimei accesări: 29.05.2020).

⁸⁸

<http://www.mfinante.gov.ro/transparent.html?method=transparenta&pagina=acasa&locale=ro>. (data ultimei accesări: 16.07.2016; precizăm că în prezent acest proiect de lege nu mai este disponibil pe site-ul MFP).

propunerea legislativă care a devenit Legea 132/2017 se afla în procesul legislativ.

Există mai multe diferențe cu privire la privire la reglementarea criteriilor de evaluare a despăgubirilor pentru prejudiciul nepatrimonial conform Legii 132/2017, respectiv conform proiectului de act normativ. Cele mai semnificative diferențe sunt următoarele:

(i) spre deosebire de prevederile Legii 132/2017, proiectul de act normativ publicat pe site-urile ASF și MFP prevedea posibilitatea ajustării nivelului despăgubirii până la 25% față de nivelul maxim prezumat.

(ii) dacă potrivit Legii 132/2017 punctajul pentru suferințele cauzate prin vătămarea integrității corporale sau sănătății include doar prejudiciile legate de durerile fizice, conform proiectului de act normativ punctajul pentru suferințele cauzate prin vătămarea integrității corporale ori a sănătății persoanelor se determina global, incluzând toate tipurile de prejudicii nepatrimoniale (deci, inclusiv durerile psihice).

(iii) Legea 132/2017 prevede că ajustarea despăgubirilor în funcție de particularitățile fiecărui caz în parte se poate face pe bază de documente justificative (și nu pe bază de probe, cum se prevedea în proiectul de lege publicat pe site-urile ASF și MFP). Aceasta înseamnă că Legea 132/2017 conține o reglementare mai restrictivă, putându-se depune doar înscrisuri în dovedirea necesității ajustării despăgubirilor, nu și administra alte tipuri de probe (de exemplu, martori).

Pe lângă criteriile generale, proiectul de lege publicat pe site-urile ASF și MFP prevedea și anumite reguli speciale referitoare la stabilirea daunelor morale în caz de vătămări dar și niște reguli speciale în caz de deces.

Cea mai „originală” „dispoziție specială” cu privire la stabilirea despăgubirilor în caz de vătămări prevăzută în respectivul proiect de lege era

că suma punctajului aferent leziunilor multiple nu va putea depăși 200 de puncte traumatice, echivalentul stării vegetative persistente, indiferent de numărul, natura sau gravitatea leziunilor⁸⁹. Legea 132/2017 nu prevede vreun astfel de plafon al daunelor.

Din categoria de reguli speciale pentru stabilirea daunelor morale în caz de deces, proiectul de lege RCA prevedea că pot beneficia de despăgubiri în caz de deces ascendenții, descendenții, colateralii privilegiați⁹⁰ și soțul supraviețuitor precum și orice alte persoane, care pot dovedi existența unui prejudiciu încercat prin decesul victimei.

Durerea încercată prin decesul victimei era prezumată pentru ascendenții, descendenții, colateralii privilegiați și soțul supraviețuitor. Orice altă persoană care pretinde ca a suferit o vătămare ca urmare a decesului victimei, avea obligația să dovedească respectivul prejudiciu. În cazul altor persoane decât rudele și soțul supraviețuitor al victimei, despăgubirile erau plafonate la valoarea prevăzută pentru colateralii privilegiați (stabilită pe baza unui punctaj comunicat de către INML și prevăzut în reglementările ASF).

În plus, respectivul proiect normativ prevedea că durerea încercată prin decesul persoanei vinovate de producerea accidentului nu poate face obiectul unor pretenții de despăgubire. Astfel, se consacră legislativ o decizie pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție în soluționarea unui recurs în interesul legii în sensul că dreptul la despăgubiri recunoscut soțului/soției sau persoanelor care se află în întreținerea proprietarului ori conducătorului vehiculului asigurat, răspunzător de producerea accidentului, privește doar

⁸⁹ Art. 19 alin. (5) din proiectul de lege RCA.

⁹⁰ Potrivit art. 976 alin. (2) din Codul Civil, colateralii privilegiați sunt frații și surorile defunctului, precum și descendenții acestora, până la al patrulea grad inclusiv.

vătămrile lor corporale, ca victime directe ale evenimentului rutier, nu și durerea pricinuită de decesul celui drag⁹¹.

Se poate susține că regulile, mai detaliate cu privire la daunele morale, prevăzute în proiectul de act normativ menționat mai sus, comparativ cu Legea 132/2017, erau utile pentru stabilirea cuantumului daunelor morale acordate de către asigurători și de către instanțele de judecată și asigurau o mai mare previzibilitate.

Concluzii

Legea 132/2017 a fost adoptată în contextul în care o perioadă destul de îndelungată stabilirea cuantumului daunelor morale a fost lăsată la aprecierea instanțelor. Libertatea largă de apreciere a instanțelor a generat imprevizibilitate iar jurisprudența nu a reușit să-și găsească propriile instrumente prin care să corecteze acest inconvenient (ca în Italia) și nici vreo inițiativă privată nu a reușit să propună vreun instrument de uniformizare a practicii (ca în Germania).

În acest context, se poate considera că intervenția legiuitorului este oportună. Teoretic, s-ar putea susține că sistemul pe bază de puncte traumatice, propus de Legea 132/2017, ar reprezenta un progres în vederea asigurării unei mai mari predictibilități pentru toți cei interesați.

Cu toate acestea, puținele reguli cuprinse în Legea 132/2017 referitoare la stabilirea daunelor morale sunt redactate destul de neclar din

⁹¹ ÎCCJ, dec. 23 din 26 octombrie 2015 referitoare la examinarea recursului în interesul legii privind interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 50 alin. 3 din Legea nr. 136/1995 privind asigurările și reasigurările din România, M.of.: nr. 71 din 1 februarie 2016.

perspectiva tehnicii legislative (spre exemplu „dualitatea” regulilor de stabilire pe cale amiabilă/pe cale judecătorească). Din perspectiva probațiunii, este criticabilă omisiunea reglementării posibilității de a dovedi pretențiile referitoare la daune morale cu martori. Apoi, rămâne oricum o mare categorie de situații neacoperită (cum ar fi daunele morale în caz de deces).

În plus, deși au trecut aproape trei ani de la adoptarea Legii 132/2017, aceasta este încă nefuncțională. Deocamdată, daunele morale se stabilesc ca și înainte de Legea 132/2017 și de OUG 54/2016. De aceea, până la adoptarea și implementarea regulilor concrete referitoare stabilirea daunelor pe bază de puncte traumatice este mai prudent să rămânem rezervați cu privire la impactul regulilor cuprinse în Legea 132/2017 în materia stabilirii daunelor morale. Oricum, Legea 132/2017 poate reprezenta un început de „raționalizare” a daunelor morale și un semnal transmis de legiuitor că „loteria” despăgubirilor ar trebui să ia sfârșit și că trebuie găsite modalități prin care stabilirea daunelor morale să se efectueze de o manieră mai previzibilă (atât în folosul victimelor cât și al asigurătorilor).